

Studieplan

Härlig är Norden

En reporters uppenbarelser

Föreningen Norden

Föreningen Norden har en idé och ett intresse. Öka samverkan inom och mellan länderna i Norden, i EU och globalt. Det har föreningen framgångsrikt förespråkat sedan bildandet 1919.

Verksamheten omfattar allt från publikationer och kultur, arrangemang och vänorter, skolor och bibliotek, resor och upplevelser, nordisk politik och utveckling. Välkommen du med!

Föreningen Norden bedriver ett omfattande folkbildningsarbete och är en politiskt och religiöst obunden organisation.

Vi vill mer – öka samarbetet i Norden!

www.norden.se

SVs värdegrund

SV hävdar alla människors lika värde och rättigheter.

Vår bildningssyn bygger på människans förmåga att själv forma sitt liv tillsammans med andra människor och med hänsyn till miljön.

SVs vision

SVs vision är en värld som präglas av hållbar utveckling.

Genom att öka alla människors inflytande och delaktighet, stärker vi demokratin.

SV är mångfaldens studieförbund som ger varje människa möjligheter att växa.

SV är den mest pådrivande och engagerade lokala kraften

för utveckling av föreningsliv, kultur och samhälle.

© Studieförbundet Vuxenskolan 2013

Studieplan till Härlig är Norden – En reporters uppenbarelser, av Bengt Linroth

Studieplanering, texter: Karin Källström

Studieplanen finns i pdf-version som kan laddas ner och kopieras från SVs intranät.

Kontakta närmaste SV-avdelning, se telefonkatalog eller www.sv.se, för att starta studiecirkel och få tillgång till materialet.

Välkommen till studiecirkeln!

Härlig är Norden – en reporters uppenbarelser

Så här kan ni arbeta med studiematerialet

Studieplanen följer samma mall i de fem avsnitten. Inför varje träff ska ett kapitel om ett nordiskt land samt ett tematiskt avsnitt ha lästs. Varje träff innehåller både diskussionsfrågor samt den information, fakta eller jämförelser som deltagarna ska ta reda på mer om. Studieplanen innehåller fler frågor och förslag på arbetsuppgifter än vad som normalt hinns med under fem träffar. Materialet ska ses och användas som ett smörgåsbord, där ni i gruppen gemensamt väljer vad ni vill läsa, diskutera och göra.

Studieplanen är ett förslag på hur gruppen kan ta sig an materialet. Det är bra om deltagarna gör egna noteringar om vad som borde diskuteras när texterna läses i förväg. Diskussionsfrågorna i studieplanen är endast exempel att utgå ifrån. Kommer gruppen ifrån frågan, in i en annan som är intressant och relevant för ämnet, är det bara att bejaka!

Innan cirkeln startar:

Läs överskådligt igenom innehållsförteckningen till boken. Vilka områden är gruppen särskilt intresserade av? Vid vad vill ni lägga fokus? Om ni vill, välj bort det som är mindre intressant för just er grupp.

Kom överens om vilka spelregler som gäller inom gruppen och vilka förväntningar ni har på varandra. Bestäm också hur deltagarna, i den mån de behöver det, ska hålla kontakt mellan träffarna.

Notera att de texter som ska läsas inför respektive träff är angivna i anslutning till varje träffs diskussionsfrågor.

Träff 1: Stora världen och Finland

Cirkelstart

Vilka mål har ni med arbetet i studiecirkeln? Lista på ett papper eller blädderblock och prioritera sedan gemensamt. Notera gruppens mål för uppföljning under den sista träffen.

Ska cirkelns arbete leda till ytterligare aktivitet som gör att kunskapen sprids till andra? En föreläsning eller debatt, en utställning eller en studieresa? Se till att göra en plan för hur detta ska förberedas under cirkelns gång.

Finns det personer i er närhet som kan bidra till diskussionen i cirkeln genom att medverka som sakkunnig under någon av träffarna?

Om deltagarna ska dela på cirkelledarskapet, bestäm vem som har huvudansvar för deltagarlista och kontakt med SV-avdelningen samt utse ansvarig för förberedelse av respektive träff.

Att läsa till första träffen:

Förord

Kapitel 1: Stora Världen – finns det ingen som kan säga var vi är?

Kapitel 2: Finland – jag blickar ut över huvudet på Mannerheim

Diskutera och fundera:

Vilka tankar väckte bokens omslag första gången ni såg det?

Fundera över och diskutera Finlands läge mellan öst och väst. Martti Ahtisaaris presidentvalskampanj byggde på att Finlands västgräns inte får vara Europas östgräns – vad betyder det? Är rädslan befogad?

När Gustaf Retzius utgav skriften Finska cranier beskrevs "tavastlänningen" bland annat såsom grov, ograciös, trög, trofast och tystlåten. Finns det några fördomar om

finländare som lever kvar än idag? Vilka? Hur påverkas EU-samarbetet av vår egen och omvärldens syn på Finland? Hur har denna syn förändras under den tid som ni själva kan överblicka?

”Finlands sak är vår” är ett klassiskt citat från den svenska frivilligrörelsens ledande organ under finska vinterkriget. Den första frivilligbyrån öppnade i Stockholm redan samma dag som vinterkriget bröt ut. Tror ni att reaktionerna skulle vara desamma i en liknande situation idag?

Vad vet ni sedan tidigare om C G Mannerheim? Diskuteras eller kritiseras hans ansvar för de vitas terror i och efter inbördeskriget i media eller i litteraturen idag?

Fundera över fattigdomen i Sverige. När upplever eller ser ni den? Tror ni fattigdomen skiljer på ett synbart sätt mellan de nordiska länderna? Diskutera Bengt Lindroths fundering på sida 50: ”Fattigdom ska helst inte synas. Ingen ska behöva skämmas i andras åsyn. En svensk attityd? Sämre eller bättre? Fundera över det.”

I en värld där nationalstaternas betydelse minskar och regioners betydelse ökar, vilka – gränsöverskridande – regioner i Norden tror ni skulle vinna på att ha ökat samarbete? Öresundsregionen? Torneå-Haparanda? På vilka sätt skulle samverkan ske i regionerna som inte redan sker?

Att göra:

Marskalken C G Mannerheim beskrivs som ”portalfiguren för det självständiga Finland”. Jämför med de övriga nordiska länderna och ta reda på om det finns motsvarande ledare som blivit lika ikoniska.

Jämför Finlands och Sveriges förhållande till EU. Ta reda på vilka skillnader i graden av engagemang i samarbetet som finns. Vad tror ni att skillnaderna beror på?

Ta reda på mer om partiet Sannfinländarna. Vad vill partiet? Varför, tror ni, har de blivit så framgångsrika på så kort tid?

Diskutera de förberedelser som behöver göras inför nästa träff. Fördela arbetsuppgifter, de kontakter som ska tas, ytterligare artiklar som ska läsas, hemsidor som ska kollas upp...

Träff 2: Norge, ljus och mörker

Att läsa till andra träffen:

Kapitel 3: Norge - vem är störst, Nansen eller nationen?

Kapitel 7: The Nordic Sound and Light – en sång om ljus och mörker

Diskutera och fundera:

Kände ni till Fridtjof Nansen innan ni läste kapitlet? Vad visste ni om honom? I vilka sammanhang talas det om honom idag?

Diskutera vilka av Fridtjofs egenskaper som gjorde honom till den nationalhjälte han blev.

Vilka är vår tids nordiska nationalhjältar? Eller, är det något som hör historien till?

Bengt Lindroth jämför Fridtjof Nansen med en annan framgångrik byråkrat, Raoul Wallenberg. Hur har Norge och Sverige hanterat minnet av dem? Finns det skillnader?

”Vi normän har inte haft någon adel över oss” säger Anders Aarum. ”Aldrig någon hovkultur i landet under danska och svenska tiderna, ingen nedärvd elituppfattning som trycktes ner i huvudena på bönder och vanligt folk under 1800-talet eller senare.” Diskutera påståendet. Vad har den nämnda ”hovkulturen” fått för konsekvenser i Sverige och Danmark? Något som märks än idag?

Vilka associationer får ni till kapitlet om det nordiska ljudet och ljuset? Har ni varit med om något liknande som Bengt Lindroths berättelse om kvällen i Mo i Rana? Har ni någon nordisk favoritartist? Jämför era berättelser. Skiljer sig era berättelser åt, eller finns det likheter i vad ni associerar med det nordiska ljuset och ljudet?

Att göra:

Ta reda på mer om nationalismen under tiden för den svensk-norska unionen. Fanns det någon svensk-norsk nationalitet eller var den "svensk" i Sverige och "norsk" i Norge?

Sök på Google efter "The Nordic sound." Vad finner ni? I vilka sammanhang används begreppet?

Reflektera utifrån vad ni talade om vid förra träffen. Hur har era tankar gått sedan dess? Har ni lagt märke till något särskilt i rapporteringen kring Norden i TV, radio eller i tidningar? Ta gärna med exempel till cirkeln.

Testa omgivningen! Prova att mellan träffarna i cirkeln prata med personer i din närhet om Norden och dess framtid. Vilka reaktioner får du? Hur är intresset för Norden? Vad ställer de för frågor?

Obesvarade frågor. Vad har dykt upp under cirkelträffen där ni vill veta mer? Om det är flera frågor, dela upp de mellan deltagarna och be om redovisning vid nästa cirkelträff.

Träff 3: Island, framgången och fiaskot

Kapitel att läsa till tredje träffen:

Kapitel 4: Island – tur och retur med Halldór Kiljan Laxness

Kapitel 8: Norden – fågel eller fisk, framgång eller fiasko

Diskutera och fundera:

Kände ni till Halldór Kiljan Laxness innan ni läste kapitlet? Vad visste ni om honom? I vilka sammanhang talas det om honom idag?

Diskutera Bengt Lindroths utsvävning i kapitel tre om Halldór Laxness och Knut Hamsuns politiska ställningstaganden. Hur kommer det sig, tror ni, att två stora konstnärer propagerade för två politiska mördarregimer? Vad kan vi lära av deras livsöden idag?

”Vi nordbor är alla som islänningarna, som Halldór Kiljan Laxness, i behov av att fara bortåt i världen, för att längta hem och förstå hur vi kan härda ut i vår periferi”.
Diskutera påståendet.

Är det nordiska och det europeiska samarbetet två samarbeten som sker på bekostnad av varandra? Har vi blivit sämre att samarbeta i de nordiska länderna just på grund av EU-samarbetet?

”Vad är det egentligen som håller dessa länder [Sverige och Norge] åtskilda? Kan man inte i ett längre perspektiv, när frågan om nationalstaternas vara eller icke vara åter diskuteras, föreställa sig att dessa länder smälter samman? Inte som ett resultat av politiska överväganden utan som en 'naturlig' process”. Diskutera påståendet. Vilka hinder måste i sådana fall överbryggas? Vad skulle Sverige respektive Norge tjäna på det?

Att göra:

Ta reda på mer om den isländska litteraturen idag. Hur väl är de berättande traditionerna förvaltade? Har var och varannan islänning fortfarande en diktare inom sig?

Jämför Island och Sverige under finanskrisen. Ta reda på hur och varför just Island drabbades så hårt!

Ta reda på mer om den nordiska kapitalismen. Vilka förutsättningar i respektive nordiska länder tror ni har bidragit till skillnaderna i Sveriges välfärds kapitalism, den finländska (statsägda?) kapitalismen, Danmarks kooperativa kapitalism och Norges resursbaserade dito? Vilka gemensamma drag finns?

Reflektera utifrån vad ni talade om vid förra träffen. Hur har era tankar gått sedan dess? Har ni lagt märke till något särskilt i rapporteringen kring Norden i TV, radio eller i tidningar? Ta gärna med exempel till cirkeln.

Testa omgivningen! Prova att mellan träffarna i cirkeln prata med personer i din närhet om Norden och dess framtid. Vilka reaktioner får du? Hur är intresset för frågorna? Vilka motfrågor får du?

Obesvarade frågor. Vad har dykt upp under cirkelträffen där ni vill veta mer? Om det är flera frågor, dela upp de mellan deltagarna och be om redovisning vid nästa cirkelträff.

Träff 4: Danmark och pesten i Norden

Kapitel att läsa till fjärde träffen:

Kapitel 5: Danmark – utan Grundtvig vore de kanske alla tyskar

Kapitel 9: Pest över Norden

Diskutera och fundera:

Diskutera frågeställningen på sida 92: "Tillhör Danmark Norden?" Vilka argument kan användas för att Danmark skulle vara ett mindre "nordiskt" land än Sverige, Norge, Finland eller Island? Förutom klimatzonerna och vilka konsekvenser det fått för jordbrukets förutsättningar, finns det något annat som stöder påståendet?

Kände ni till N. F. S. Grundtvig sedan tidigare? Vad visste ni om honom? I vilka sammanhang talas det om honom idag?

Varför tror ni att Dansk Folkeparti har blivit så framgångsrika i Danmark? Jämför situationen i Danmark med övriga nordiska länder.

Fundera över avsnittet om 1930-talet och krigsåren. Behöver vi bli bättre på att lyfta fram det ljusa i historien, de som inte svek sina ideal? Vilka "goda exempel" från Sverige under krigsåren är kända i det allmänna medvetandet idag?

Att göra:

Sök på "grundtvigianism" på Google och ta reda på vad begreppet egentligen innebär. Vad utkristalliseras? På vilket sätt har grundtvigianismen haft inflytande över danskt politiskt, samhälleligt och andligt liv? Kan det sägas finnas några motsvarigheter i de övriga nordiska länderna?

Vad har Olavi Paavolainen, Eivind Berggrav och Hartvig Frisch gemensamt, och vad skiljer dem åt? Sök på internet efter mer information.

Reflektera över vad ni talade om vid förra träffen. Hur har era tankar gått sedan dess? Har ni lagt märke till något särskilt i rapporteringen kring EU i TV, radio eller i tidningar? Ta gärna med exempel till cirkeln.

Testa omgivningen! Prova att mellan träffarna i cirkeln prata med personer i din närhet om Nordens framtid och deras attityd till Norden. Vilka reaktioner får du? Hur är intresset för frågorna? Vilka motfrågor får du?

Obesvarade frågor. Vad har dykt upp under cirkelträffen där ni vill veta mer? Om det är flera frågor, dela upp de mellan deltagarna och be om redovisning vid nästa cirkelträff.

Träff 5: Bullerbyn, Norden, Bryssel och New York

Men då sa Jonatan att det fanns saker som man måste göra, även om det var farligt.

”Varför då”, undrade jag.

”Annars är man ingen människa utan bara en liten lort”, sa Jonatan.

(Bröderna Lejonhjärta, 1973)

Kapitel att läsa till femte träffen:

Kapitel 6: Sverige – med Astrid Lindgren som skyddshelgon

Kapitel 10: Norden – Bryssel – New York

Diskutera och fundera:

Det finns ingen egentlig definition av vad ”den svenska modellen” eller ”den nordiska modellen” egentligen är för något. Vad tänker ni på när ni hör begreppet? På vilket sätt åskådliggör Astrid Lindgrens berättelser tanken på folkhemmet?

Hur tror ni att Astrid Lindgren kommer att gå till historien? Om hundra år, kommer minnet av henne främst bestå i hennes böcker, hennes politiska gärning eller en allmän status som svenskt ”skyddshelgon”?

Norden skulle kunna bli en röst som hörs i världen, med sina 25 miljoner invånare och stater som ofta rankas högt i globala jämförelser om ekonomi och välfärd. Diskutera tanken på ett politiskt enat Norden. Vilka skulle vinsterna bli? Vilka problem vore svåra att överbygga?

Jämför den kontext som Föreningarna Norden grundades i med hur det ser ut idag. Vilka behov fanns det då, och vilken förändring ville de få till? Vilka är utmaningarna idag?

De nordiska länderna är i mångt och mycket lika varandra, både politiskt och kulturellt. Men medan Norge anser ett EU-samarbete vara inkompatibelt med landets suveränitet och identitet, är Finland en trogen påhujare av samarbetet. Hur kan länderna ha så olika inställningar till omvärlden, tror ni?

Berätta övergripande om era upplevelser av boken. Gav en reporters uppenbarelser dig några uppenbarelser?

Att göra:

Ta reda på mer om Pomperipossadebatten. Vad var det som föranledde debatten? Vilket genomslag fick Astrid Lindgrens debattartikel?

Bengt Lindroth hävdar på sida 164 att en politisk fråga, såsom dagens diskussion om barnfattigdom, kan bli rikare, med fler erfarenheter att lära av med en "nordisk verktygslåda" istället för en nationell. Välj en politisk fråga som är av betydelse i Sverige – och som bara diskuteras ur ett svenskt perspektiv – och lägg an ett nordiskt perspektiv istället. Om exempelvis ni väljer frågan om barnfattigdom, ta reda på hur tongångarna är i ett annat nordiskt land. Diskuteras frågan i media? Är problemet större i det landet eller har de funnit en lösning?

Gå igenom Bengt Lindroths förslag på handlingsprogram på sidorna 199-202. Välj ut tre punkter som ni håller med om och anser vara viktigast att få till stånd.

Reflektera över vad ni talade om vid förra träffen. Hur har era tankar gått sedan dess? Har ni lagt märke till något särskilt i rapporteringen kring Norden i TV, radio eller i tidningar? Ta gärna med exempel till cirkeln.

Utvärdera och avsluta:

Ta fram målen från första träffen. Reflektera först var och en under tystnad. Sedan får alla deltagare i tur och ordning prata kring studiecirkelns arbete och om målen har uppfyllts.

Fastnat för frågorna? Utveckla dem inom denna studiecirkel eller fördjupa er inom det ni tycker är allra mest intressant i en ny cirkel. Om man ser denna cirkel som ett smörgåsbord där ni fått smaka på ett brett fält av kunskap om Norden, kan nästa cirkel vara en enda rätt där ni dessutom tillagar den själva. Vilka skulle behöva diskutera mer om Norden? Sök rätt på böcker, hemsidor, experter och kontakter och tillverka en egen plan för hur arbetet ska gå till. Anordna en föreläsning eller en debatt relaterat till ämnet. Samarbeta med Föreningen Norden, SV-avdelningen eller ett universitet eller högskola i närheten. Mall för arbetsplan och beskrivning över arbetssättet finns hos er närmaste SV-avdelning.

Läs mer och länkar

Verktyg:

www.norden.se (Föreningen Norden)

www.sv.se (Studieförbundet Vuxenskolan)

www.google.se (sökmotor)

www.wikipedia.se (öppet uppslagsverk)

www.libris.kb.se (biblioteksdatabas)

www.svt.se (Sveriges television, sök aktuella tv-program och nyhetsinslag)

www.sr.se (Sveriges radio, sök aktuella radioprogram och nyhetsinslag)

www.dn.se (innehållsrikt artikelarkiv)

Böcker:

Elmbrant, B, Europas stålbad, Atlas, 2012

Fölster, S, Munkhammar, J, Sköna Europa, Kalla kulor förlag, 2009

Garthon, P, Befria EU! Förslag för ett annat Europa, Ordfront Förlag, 2009

Karlsson, I, Regionernas Europa, SNS Förlag, 2006

Nordiska Röster – Om Europas framtid, Global utmaning och Föreningen Norden, 2013

Offentligt tryck:

Makten i Europa, Demokratirådet och SNS, 2011, ladda ner på:

<http://www.sns.se/forlag/demokratiradets-rapport-2011-makten-i-europa>

Europeiseringen av Sverige, Demokratirådet och SNS, 2010

www.sv.se